

**ПОРУШЕННЯ ОСНОВНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ
НА СХОДІ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ІЗ 2014 РОКУ
ПО ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС**

Права людини є універсальними правовими гарантіями захисту окремих осіб та груп людей від дій і бездіяльності, які зачіпають їх основні свободи, права і людську гідність. Права людини належать усім людям і засновані на повазі гідності і цінності кожного. Права людини закріплені у Загальній декларації прав людини і міжнародних договорах в області прав людини, ратифікованих державами, а також інших документах, прийнятих після Другої світової війни. Крім того, існують регіональні інструменти щодо прав людини, а в більшості країн прийнята конституція і інші закони, які офіційно захищають права і свободи людей. Конституція визначає життя людини, її здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю. Саме утвердження прав і свобод людини є головним обов'язком держави, це визначає зміст і спрямованість її діяльності.

Міжнародне право надає державам можливість обмежувати права і свободи людини лише у виключних та чітко визначених випадках. У міжнародних договорах виділено особливу категорію прав людини, що не підлягають обмеженню з боку держав за жодних обставин (право на життя, заборона катувань, заборона рабства, свобода думки і переконань, право на судовий захист). Що стосується можливості відступу держави від своїх

зобов'язань за міжнародними договорами у сфері захисту прав людини, то відповідні положення загалом є схожими. Так, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. передбачає два загальних випадки: війна або інша суспільна небезпека, яка загрожує життю нації і встановлення для іноземців обмежень щодо політичної діяльності [1].

Війна на сході України – збройний конфлікт, розпочатий російськими військами, які вторглися у квітні 2014 року на територію українського Донбасу після захоплення Російською Федерацією Криму, серії проросійських виступів в

Україні і проголошення «державних суверенітетів» ДНР та ЛНР.

Триваючий збройний конфлікт є міжнародним і охоплює частини Донецької і Луганської областей України [2].

Розглядаючи ситуацію щодо прав і свобод людини, масовими порушеннями в Луганській і Донецькій областях є: вбивства, викрадення людей, зґвалтування, затяжні судові процеси, жорстоке поводження, порушення права на свободу і особисту недоторканність, права на вільне пересування громадян, права на свободу світогляду і віросповідання, економічних та соціальних прав, права на охорону здоров'я, відсутність ефективних засобів правового захисту, не дотримуються основні елементи права на справедливий судовий розгляд і супутніх прав людини.

Збройний конфлікт на сході України, призвів до загибелі понад 3500 мирних жителів. У березні цього року Місія ООН зафіксувала два випадки загибелі та 14 випадків поранення цивільних осіб у результаті обстрілів з обох сторін лінії зіткнення. До 2014 року на Донбасі було зареєстровано близько 1,5 тис. релігійних організацій. На сьогоднішній день, внаслідок морального та фізичного тиску з боку воєнізованих груп фактично припинили свою діяльність осередки УПЦ-КП, греко-католицьких, мусульманських, єврейських, Свідків Єгови та інших релігійних організацій. Українське населення на непідконтрольній території фактично позбавлене державних соціально-економічних гарантій. Громадяни не мають належного доступу до соціальної допомоги, банківських рахунків та реєстрації актів цивільного стану, вони позбавлені права голосувати на місцевих виборах. Ліки у більшості випадків недоступні або ж надто дорогі, доступ до спеціалізованої медичної допомоги залишається вкрай обмеженим і забезпечується, здебільшого, виключно завдяки гуманітарній допомозі. Дія Тимчасового порядку перетину лінії зіткнення, великі черги на пунктах в'їзду-виїзду та мінометні обстріли транспортних коридорів із людськими жертвами обмежують свободу пересування.

Держави, які вчиняють масові порушення прав людини, ризикують зіткнутись із серйозними політичними та економічними наслідками таких дій. Стан забезпечення прав і свобод особи є найважливішим критерієм оцінки

функціонування держави, який свідчить про її демократичний(або недемократичний) характер.

В Україні відсутня єдина державна політика щодо обліку цивільного населення, постраждалого під час збройного конфлікту. Державний облік цивільних осіб, постраждалих від війни, не здійснюється. Цивільні жертви збройного конфлікту не отримують компенсації. Необхідно розробити нормативно-правовий акт щодо формування національного реєстру фізичних осіб, які постраждали внаслідок збройного конфлікту (загинули, отримали поранення, зникли безвісти), а також розробити законопроект про компенсації шкоди, завданої цивільним жертвам збройного конфлікту [3].

Джерела:

1. Задорожній О. В. Порушення принципу поваги основних прав і свобод людини під час агресії Російської Федерації на сході України. *Науковий вісник*. 2015. С. 175–178.
2. Задорожній О. В. Міжнародне право у відносинах України та Російської Федерації. Дисертація. 2015. С. 323–340.
3. Доповідь Управління Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини (УВКПЛ) щодо ситуації з правами людини в Україні охоплює період з 16 листопада 2019 року до 15 лютого 2020 року. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/29thReportUkraine-UA.pdf>.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Дерунець Н. О.